

Омецінська І.Я.,
к. е. н., доцент кафедри обліку у виробничій сфері,
Тернопільський національний економічний університет

РОЛЬ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЩОДО ВИТРАТ В ЦІНОУТВОРЕННІ

Функціонування підприємств в умовах розвитку ринкової економіки та посилення конкуренції вимагає від них формування ефективної цінової політики, яка б сприяла росту рентабельності, активізувала інноваційно-інвестиційну діяльність, забезпечувала узгодження економічних інтересів суб'єктів ринкових відносин тощо. Правильно обрані та застосовані механізми ціноутворення забезпечуватимуть ефективне функціонування підприємств на ринку. Водночас успішна реалізація цих процесів залежить від узгодженості дій різних ланок управління, які беруть участь у формуванні цінової політики, розуміння ролі і значення основних елементів діяльності підприємств, важливою складовою яких є витрати на виробництво продукції (робіт, послуг).

Нині ряд науковців говорять про відсутність необхідності врахування витрат підприємства та недоцільність застосування витратних методів при ціноутворенні, оскільки вони не враховують впливу зовнішніх факторів на ціну. Водночас в науковій літературі оцінка витрат часто визнається одним з етапів ціноутворення. Так, І.І. Рудюк процес встановлення ціни поділяє на шість етапів, серед яких виділяє «оцінку витрат і встановлення початкової ціни» [1, с. 232]. А.М. Рубцов та М.В. Шашина першим етапом процесу формування остаточної відпускної ціни підприємства визнають «аналіз ціноутворюючих факторів, в тому числі аналіз обсягу і якісних характеристик наявних у розпорядженні організації виробничих ресурсів, оцінку власних витрат, оцінку попиту, аналіз витрат, цін і пропозицій конкурентів» [2]. Г.В. Добробог та О.С. Євсейцева серед складових другого етапу процесу ціноутворення визначають «підрахунок складових витрат», причому зазначають, що рівень виробничих витрат необхідно використовувати як показник можливостей продавця задовольнити потреби ринку й споживачів, а також отримати прибуток [3]. Серед запропонованих нами етапів ціноутворення виділено також етап, що вимагає врахування витрат, а саме: «розрахунок мінімальної та вихідної ціни продукції (робіт, послуг) за витратними методами на основі інформації, що формується в системі бухгалтерського обліку» [4, с. 80]. Крім того, як видно з дослідження В. В. Божкової та І.М. Рябченко [5, с. 41-42] щодо

наукових підходів до визначення факторів ціноутворення, переважна більшість науковців визнають витрати одним із факторів цінової політики.

Як видно з вищенаведеного, в деякій мірі знижуючи роль витрат у формуванні ціни на продукцію (роботи, послуги), науковці, як правило, виділяють інформації про витрати належне місце, оскільки саме вона дає можливість визначити мінімальний рівень ціни на продукцію (роботи, послуги), нижче якої підприємство зазнаватиме збитків. Інформація про витрати підприємства формується в системі бухгалтерського та управлінського обліку. Порядок її формування визначено Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» [6], відповідно до якого до собівартості реалізованої продукції (робіт чи послуг) включають виробничу собівартість продукції (робіт, послуг), що реалізована протягом звітного періоду (до її складу входять: прямі матеріальні витрати; прямі витрати на оплату праці; інші прямі витрати; змінні загальновиробничі та постійні розподілені загальновиробничі витрати), нерозподілені постійні загальновиробничі витрати та наднормативні виробничі витрати. Дані про виробничу собівартість продукції (робіт, послуг) та собівартість реалізованої продукції (робіт чи послуг) не забезпечують достатній обсяг необхідної інформації для цілей ціноутворення. В даному випадку більш актуальною є інформація про повну собівартість продукції (робіт, послуг), яка визначається в системі управлінського обліку. На практиці часто не приділяють належної уваги управлінському обліку й не визначають повну собівартість продукції (робіт, послуг), що може призвести до формування помилкової мінімальної ціни та встановлення необґрунтованої кінцевої ціни. Як наслідок, підприємство помилково заниживши мінімальну ціну продукції (робіт, послуг) може реалізувати її нижче собівартості, що призведе до збиткової діяльності, а завищивши – може упустити можливість зниження ціни і підвищення конкурентоспроможності. Тому суб'єктам господарювання слід приділяти належну увагу визначенню повної собівартості, як ефективного елемента механізму ціноутворення.

Повна собівартість продукції (робіт, послуг), окрім виробничої собівартості, включає адміністративні витрати та витрати на збут. На нашу думку, у її склад доцільно включати окремі статті інших витрат операційної діяльності, понесення яких пов'язане з певними видами продукції (робіт, послуг), зокрема втрати від операційної курсової різниці, втрати від знецінення запасів тощо. Для правильного розрахунку повної собівартості важливим є обґрунтоване обрання і застосування баз розподілу загальновиробничих витрат та витрат періоду. Чим в підприємства більше непрямих витрат, тим ризик викривлення повної собівартості продукції (робіт, послуг) є вищим. Тому необхідно обирати максимально коректні бази розподілу, щоб правильно

розрахувати повну собівартість продукції, як для цілей ціноутворення, так і з метою управління.

Викривлення повної собівартості може відбутися й через наявність тіньової заробітної плати. Виплата заробітної плати у конвертах призводить до штучного заниження статті «прямі витрати на оплату праці», а також статей «загальновиробничі витрати», «адміністративні витрати», «витрати на збут», в складі яких є сума заробітної плати відповідних категорій персоналу підприємства. Таким чином, інформація про витрати на виготовлення продукції (надання послуг, виконання робіт) є важливою для формування ефективної цінової політики підприємства, оскільки дозволить встановити мінімально допустимі межі цін, а в разі обрання для ціноутворення витратних методів – й кінцеву ціну на продукцію (роботи, послуги). Водночас доцільно приділяти значну увагу обґрунтованості формування повної собівартості, зокрема в частині її структури, правильності розподілу непрямих витрат, наявності тіньових витрат тощо. Тільки в цьому випадку цей показник стане ефективним інструментом механізму ціноутворення.

Література

1. Рудюк І. І., Є. В. Семчишин Вплив витрат на ціноутворення / І. І. Рудюк, Є.В. Семчишин //Актуальні задачі сучасних технологій: матеріали IV Міжнародної науково-технічної конференції молодих учених та студентів (м. Тернопіль, 25-26.2015 р.). – Тернопіль, 2015. – С. 232-233.

2. Рубцов А.М. Взаємозв'язок цінової політики та механізму ціноутворення виробничих підприємств / А.М. Рубцов, М.В. Шашина [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [file:///D:/User/Downloads/102592-216939-1-SM%20\(1\).pdf](file:///D:/User/Downloads/102592-216939-1-SM%20(1).pdf)

3. Добробог Г.В. Важливість цінової політики в сучасній економіці / Г.В. Добробог, О.С. Євсейцева // Технології та дизайн: електронне наукове видання: – 2015. – № 4(17) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/925/1/td_2015_N4_17.pdf

4. Омецінська І.Я. Проблемні аспекти ціноутворення у вітчизняних підприємствах / І. Омецінська, Н. Починок // Вісник Тернопільського національного економічного університету. – 2017. – Вип. 3. – С. 75-86.

5. Божкова В. В. Дослідження факторів маркетингового ціноутворення на вітчизняних промислових підприємствах / В. В. Божкова, І.М. Рябченко // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2013. – № 2. – С. 40-48.

6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>